Український романтизм 20-60-х років XIX століття

Кожна епоха в літературному поступі самобутня і оригінальна, вона диктує особливі погляди на світ та на людину в світі, щось відсувається на другий план, а на чомусь концентрується увага.

До виникнення романтизму в український (так само, до речі, як і у світовій) літературі побутував класицизм. Епоха Просвітництва в культурі, класицизм в літературі мали свою специфіку. Насамперед ці явища характеризувалися раціоналізмом, все пояснювалося з точки зору розуму та раціональності, всі явища людського життя підлягали класифікації та однозначній оцінці. Твори так само поділялися на жанри дуже жорстко, змішування жанрів вважалося моветоном, для кожного жанру існував свій канон створення, письменник мав беззастережно виконувати ці канони. Люди здебільшого зображувалися як носії однієї гіпертрофованої ознаки (якщо це позитивний герой — він був позитивним, так би мовити, до останнього; скупий був тільки скупим, хитрий — тільки хитрим).

Але час диктує свої умови, люди розуміють, що такий погляд на світ не є правильним. На зміну класицизму і Просвітництву приходить романтизм. Він одразу ж заперечує раціоналізм попередньої доби. Романтики розуміли, що не можна і не варто пояснювати світ з позицій раціо, бо він складний і мінливий, неоднозначний, суперечливий.. Так само і людина є істотою багатогранною та суперечливою. Романтики змінюють погляд на світ і людину в ньому. Європейський романтизм, меншою мірою — і український також, характеризується існуванням ніби двох світів — світу реального і бажаного. Трагічна суперечність між ідеальним та реальним часто призводить до певної трагічності у творах романтиків, відчаю, але цей відчай не глобальний. Романтики створюють нового героя — людину сильну, яка протиставляє себе загалу, сірій масі, вона може і хоче боротися проти обставин та несправедливості. Звідси особливий інтерес романтиків до історії, до героїчних постатей минувшини, які багато в чому і уособлювали ідеал людини епохи романтизму.

Романтизм в українській літературі має свої характерні риси. Це повага до минулого та туга за історичною славою народу, зацікавлення народною творчістю, фольклором, демонологією. Романтики полюбляли переносити місце дії своїх творів у екзотичні країни та місця, часто вводили фантастичний елемент до своїх творів, набули поширення жанр балади, ліро-епічної поеми.

Особливим досягненням романтиків було остаточне утвердження української мови як єдино можливої мови створення літературних творів на нашій Батьківщини. М. Костомаров, один з найяскравіших представників українського романтизму, що починав свій творчий шлях у Харкові, а згодом переїхав до Києва, навіть присягав писати тільки українською мовою. Так само і відома нам «Руська трійця» (М. Шашкевич, Я. Головацький, І. Вагилевич) утвердила українську мову на Галичині. Не менш яскравими та талановитими представниками романтизму були Л. Боровиковський, Є. Гребінка, П. Гулак-Артемовський.

Український романтизм уже відійшов у минуле, проте він мав величезне значення для розвитку української літератури, він і досі цікавий читачеві, бо, напевно, кожен з нас в душі — романтик...